

Poelsnip op het oostelijk Eemshaventerrein

Dušan Brinkhuizen

In het najaar kan het Eemshaventerrein bijzondere vogelsoorten opleveren.

Dit was ook in 2003 het geval. Het

begon op 27 september met

de vondst van een juveniele Kleine

Vliegenvanger *Ficedula parva* die zich de gehele dag leuk liet bekijken in de singels bij rederij Kamstra.

Dit najaar was extreem goed voor Bladkoningen *Phylloscopus inornatus*. De bosjes in de Eemshaven

waren rijk gevuld met deze bijzondere soort en het hoogste dagtotaal bestond uit minimaal zeven

exemplaren. Op 29 september werd een

juveniele Roze Spreeuw *Sturnus*

roseus ontdekt ten zuiden

van de Eemscentrale. Deze

vogel heeft lange tijd rond-

gehangen in een grote groep

Spreeuwen *Sturnus vulgaris* en

is door een groot aantal vogelaars

waargenomen. Redenen genoeg om vijf dagen achter elkaar rond te struinen op de vlakten van de Eemshaven.

Tekening:
Lieuwe van Welie

Op 30 september besloot ik de 'Duintjes' te bezoeken in de hoop de Roze Spreeuw terug te vinden. De dag ervoor had ik de vogel waargenomen in de duindoorns van dit heuvelige terreintje dat gelegen is ten zuiden van de centrale. Vanwege het zonlicht besloot ik het terrein in te gaan vanaf de zeedijk. Daarbij moet eerst een groot grasveld worden overgestoken om bij de duindoorns te kunnen komen. Dagdromend slenterde ik over het veld tot er plotseling een forse Snip *Gallinago* sp. vlak voor mijn voeten opvloog. Ik kon de vogel enkele seconden volgen waarna deze verdween achter een dijkje. In deze korte tijd had ik ge-

noeg kenmerken waargenomen om de vogel met zekerheid te kunnen determineren als Poelsnip *Gallinago media*. Volgepompt met adrenaline maakte ik contact met Oane Tol die ook in het gebied aanwezig was. Even later zochten we samen het gebied af. Ondertussen was de waarneming bekendgemaakt via de semafoon als 'mogelijk weg'. Het was immers niet duidelijk of de vogel geland was. OT staakte na een dik uur zijn zoektocht. Marcel Haas, Lucien Davids en Huub Lanthers waren op de melding afgekomen en vergezelden mij bij het zoeken naar de vogel. Pas na ruim twee uur werd de vogel teruggevonden aan de an-

dere kant van het terrein. De vogel vloog op en landde enkele tientallen meters verderop. Er kon toen ongeveer worden bepaald waar de vogel was geland. Vervolgens werd er afgesproken om drie kwartier te wachten, zodat andere vogelaars ook een kans konden krijgen om de vogel te zien. Tegen vijven was het geduld opgeraakt en besloot de groep van toegesnelde vogelaars te beginnen met de zoektocht. Binnen een kwartier werd de vogel teruggevonden waarbij deze door elf vogelaars werd waargenomen. Ondanks intensief zoeken

kon de vogel die avond niet meer worden teruggevonden. De volgende ochtend werd de vogel weer

een aantal malen gezien door onder andere OT en Jan Kalsbeek. Zoekacties later die dag en op de daaropvolgende dagen waren zonder resultaat.

Beschrijving

Grootte & bouw

Aangezien ik al voor de vierde achtereenvolgende dag aan het vogelen was in de Eemshaven, had ik al meerdere malen gewone Watersnippen *Gallinago gallinago* opgestoten. Daarom vergelijk ik de vogel met deze soort. Verschillen die me opvielen: De vogel was lomper en forser. Het achterlijf was zwaarder en breder. De vleugels waren breder en meer afgerond; niet zo spits als bij Watersnip.

Formaat: Tussen Watersnip en Houtsnip *Scolopax rusticola* in.

Kop

Vergelijkbaar met die van Watersnip. Weinig aan kunnen zien.

Bovendelen

Bovenvleugels: Relatief donker met weinig bruintinten. Getekend door onopvallende smalle lichte vleugelstrepen, gevormd door lichte veerranden aan de dekveren. De vogel miste een witte vleugelachterrands, die juist bij wegvliegende Watersnippen opvalt.

Mantel en rug: Donkerbruin gestreept en vergelijkbaar met de rugtekening van een Watersnip.

Stuit: Een opvallende oranjebruine kleur doorlopend in de bovenstaartdekveren en staart.

Onderdelen

Ondervleugel: Egaal donker en grijsig/zwart van kleur. Zwarte bandering vanuit oksel verder lopend over de flanken.

Flanken: Grove zwarte bandering tegen wit lichaam. Bandering overlopend in een witte ongebandeerde onderbuik.

Staart

Bovenstaart: Ingetrokken duidelijk oranjebruin van kleur en aan het uiteinde echt oranje van kleur. Witte kleur van de buitenste staartpenen waarneembaar als randjes langs de staart. Bij gespreide staart staken de centrale oranjebruine staartpenen af tegen de opvallende meer naar buiten gelegen witte staartpenen. Simpel beschreven: een witte waaivormige staart met in het midden een oranjebruine band als uitloper van de stuit. Onderstaart: Niet waargenomen.

Naakte delen

Snavel: Vrij lang en vergelijkbaar met die van een Watersnip. Proportioneel gezien korter ogend dan bij wegvliegende Watersnip.

Oog: Donker.

Poten: Niet waargenomen.

Geluid

Toen de vogel de eerste maal voor mijn neus

opvloog maakte hij een dof en laag geluid: *ghok*. Dit deed hij drie tot vijf maal achter elkaar. Dus: *ghok-ghok-ghok*. Het had iets weg van een gakkende gans. Tijdens de tweede aanvaring met de vogel deed hij dit niet. Bij mijn eerste twee waarnemingen was duidelijk vleugelgeruis hoorbaar.

Gedrag

De vogel bevond zich solitair op een droog grasveld met sprieten op laarshoogte. De vogel vloog tweemaal binnen een afstand van drie meter voor mij op. Voor mijn gevoel zou een Watersnip veel eerder de vleugels genomen hebben. De vogel had een vrij rechtlijnige vlucht en miste het klapwieken van een Watersnip. De vleugelslagen waren trager dan die van Watersnip en de vliegstyl deed meer denken aan Houtsnip. De vogel werd op een afstand van minder dan 300 meter van de opvliegplek teruggevonden. Deze afstand heeft hij waarschijnlijk voor het grootste deel vliegend afgelegd. Opvallend is dat de vogel tweemaal teruggekeerd is naar de plek waar ik hem voor het eerst had gezien.

Determinatie

Het herkennen van een Poelsnip in het veld is geen gemakkelijke opgave. De soort lijkt veel op Watersnip en kan hiermee worden verward. Een verzwakte Watersnip kan qua vliegwijze, gedrag, houding en zelfs vorm en koptekening sterk lijken op een Poelsnip (van den Berg & Ebels 1990). Een combinatie van kenmerken en gunstige waarnemingsomstandigheden maakten het mogelijk om de vogel van de Eemshaven op naam te brengen en andere soorten uit te sluiten. De combinatie van grootte, zwaar gebandeerde oksel en flanken, donkere ondervleugel, opvallende witte vleugelachterraand en witte staartzijden past goed op Poelsnip (van Duivendijk 2002). De vliegwijze, het geluid en het gedrag van de vogel ondersteunen de determinatie. Watersnip is uitgesloten vanwege het ontbreken van opvallende witte vleugelachterraand, lichte banen in de ondervleugel en een contrasterende witte onderbuik. Daarnaast had de vogel een fors formaat en een vliegwijze waarbij het karakteristieke klapwieken en hoog in de lucht ver-

dwijnen van Watersnip ontbrak. Ook het geluid kwam niet overeen met de kenmerkende luide roep van Watersnip. Het postuur, de koptekening en het ontbreken van een egaal oranjebruine verenkleed sluiten Houtsnip uit. De witte staartzijden van de vogel sluit ook Stekelstaartsnip *Gallinago stenura* uit. De opvallende vleugelstrepen op de bovenvleugel en het feit dat een andere waarnemer, Martin Olthoff, op de buitenste witte staartpennen bandering heeft waargenomen, wijzen erop dat het hoogstwaarschijnlijk om een juveniele vogel ging. Het blijkt dat het bij circa 90% van de Poelsnippen die in Nederland op trek werden waargenomen om juveniele vogels gaat.' (van Spanje et.al. 1995). Adulte vogels hebben ongetekende witte buitenste staartpennen en bredere witte toppen aan de dekveren en daardoor meer opvallende vleugelstrepen (Svensson & Grant 2000, Berlijn & Luijendijk 1995).

Voorkomen

De dichtstbijzijnde broedgebieden van de Poelsnip liggen in Noorwegen en Oost-Polen. De soort is sterk in aantal achteruitgegaan. In de negentiende eeuw zou de soort in aanzienlijk aantal hebben gebroed: in Zuid-Holland tussen Gouda en Gorinchem, in Noord-Brabant in de Peel en in de provincie Groningen, maar hiervoor bestaan geen onomstotelijke bewijzen (van den Berg & Bosman 1999). Vanaf 1 januari 1977 wordt de soort door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) beoordeeld. Er zijn veel waarnemingen bekend van vóór 1977, maar vermoedelijk is daarvan een groot deel onjuist gedetermineerd (van Spanje et.al. 1995). Er zijn 37 gevallen vóór 1977 die aanvaard zijn door het CDNA en deze betreffen allemaal specimina uit Nederlandse zoölogische musea. Van 1977 tot 2002 zijn er 23 aanvaarde gevallen in Nederland en deze betreffen veldwaarnemingen en een ringvangst. De provincie Groningen kent twee CDNA-aanvaarde gevallen van de soort en de waarnemingen werden gedaan in Lauwersoog en de Lauwersmeer in respectievelijk 1984 en 1986 (de Bruin & de Bruin 1997). Na zeventien jaar was het weer mogelijk om een Poelsnip in de provincie waar te nemen en indien aan-

vaard betreft de vogel van de Eemshaven het derde geval voor Groningen.

Literatuur

van den Berg, A.B. & C.A.W. Bosman. (1999). *Zeldzame vogels van Nederland*. Haarlem: GMB Uitgeverij / Utrecht: Stichting Uitgeverij van de KNNV.

van den Berg, A.B. & Ebels, E.B. (1990). Mystery photograph 36: Snipe. *Dutch Birding* 12: 193-195.

Berlijn, M. & Luijendijk, T.J.C. (1995). Poelsnip in Workumerwaard in juli-augustus 1994. *Dutch Birding* 17: 146-148.

de Bruin, B. & de Bruin, S. (1997). Lijst van Groningse vogels. *Bijlage van de Grauwe Gors* 1997 (3 en 4).

van Duivendijk, N. (2002). *Dutch Birding Kenmerkengids*. Haarlem: Ger Meesters Boekproducties.

Svensson, L. & Grant, P.J. (2000). *ANWB Vogelgids van Europa*. Baarn: Uitgeversmaatschappij Tirion.

van Spanje, T.M., Veel, P & van den Berg, A.B. (1995). Vangst van Poelsnip te Zandvoort in juli 1994. *Dutch Birding* 17: 106-113.

Dušan Brinkhuizen

Koninginnelaan 18a

9717 BT Groningen

D.M.Brinkhuizen@student.rug.nl